

MEMO**12. 07.2021. a**

Sündmuse korraldaja	MTÜ Saarte Kalandus
Sündmuse nimi	Seminar- ümarlaud „Eesti Rannakalanduse hetkeseis ja tulevikuvaade“
Toimumise kuupäev ja koht	09. 07. 2021. a Saaremaal WOW Elamuskeskuses
Lisad	Osalejate nimekiri

PÄEVAKAVA

13.15 – 13.30 kogunemine ja registreerimine

13.30 – 13.35 Avasõnad – H. Vipp

13.35 - 14.00 Markus Vetemaa,

Teema „Ülevaade Eesti s.h. Saaremaa, Hiiumaa, Liivi- Lahe rannikumere kalavarude hetkeolukorrast (ohud, millised on võimalused kalavarude olukorra parendamiseks, milline on prognoositav tulevik kui lähiajal midagi ette ei võeta jms).

14.05 – 14.30 – Mart Jüssi

Teema „Ülevaade Eesti rannikuvetes elunevatest hallhüljestest (hallhüljeste olukord, millised oleksid võimalikud meetmed hallhülje arvukuse normipiires hoidmiseks jms).

14.35 – 15.00 – Tarvo Roose.

Teema “Ülevaade sellest, millised võiksid olla võimalikud riigi poolsed, reaalset elluviidavad lahendused hallhüljeste ja kormoranide poolt tekitatud kahjude vähendamiseks, rannakaluritele antavad saamata jäänud tulu hüvitamise võimalused vms tekkinud olukorda leevendada võiivad riigipoolsed meetmed.“

15.00 – 17.00 Arutelu ja edasise tegevusplaani formuleerimine.

SISSEJUHATUS

21. 05. 2021. a toimus MTÜ Saarte Kalandus uue rahastusperioodi 2023 – 2030 arengustrateegia esimene arutelukoosolek, kus SWOT analüüsi käigus toodi välja enim probleeme tekitavad valukohad Saaremaa rannakalanduses. Üheks neist probleemidest on hallhülje liigne arvukus ja sellest tulenev oht Saaremaa rannikumere kalavarudele. Probleemile ratsionaalse ja kõiki osapooli rahuldava lahendi leidmiseks korraldas MTÜ Saarte Kalandus 09. 07. 2021. a seminari vormis ümarlaua teemal „Eesti Rannakalanduse hetkeseis ja tulevikuvaade“

Ümarlaual esitasid omapoolsed seisukohad ja hinnangud TÜ Mereinstituudi direktor Markus Vetemaa, hülgeuurija, merebioloog ja vanemteadur Mart Jüssi, KKAi looduskaitse korraldamise osakonna juhataja Tarvo Roose, MTÜ Saarte Kalandus tegevjuht Heino Vipp ja seminarist osalenud kutselised kalurid.

Ümarlaura eesmärk oli võimaldada erinevatel huvigruppidel (rannakaur, liigikaitsjad, riik) üksteisest aru saada ning arutada, kas ja mida peaks seoses hallhülge probleemiga Eestis edaspidi ette võtma.

HALLHÜLJESTE OLUKORD LÄÄNEMERES

Hallhüljes kuulub Eestis III kaitsekategooriasse. Kuni 2010. aastani oli liik II kaitsekategoorias. Eesti Terioloogia Selts on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku andmetel hinnanud liiki kui “ohuväline.” Hallhüljes kuulub Loodusdirektiivi II lisasse, Berni konventsiooni III lisasse ja Bonni konventsiooni II lisasse. IUCN punases nimekirjas on liigi kategooriaks ohuväline (least concern). Hinnang on antud hallhülge kui liigi kohta tervikuna, Läänemere asurkonda ei ole eraldi käsitletud. Eesti vetes elavad hallhülged on osa terviklikust Läänemere populatsioonist. Hallhüljeste arvukuse puhul on hea keskkonnaseisund saavutatud: liigi arvukus kogu Läänemeres on ligikaudu 60 000 isendit, mis ületab läviväärtuse 10 000 isendit. Eelmise Loodusdirektiivi aruande järgi oli Eesti merealal hallhülgeid 3500-4000 isendit ja populatsiooni seisund hinnati soodsaks. Aastane juurdekasv (2003-2016) on 5.3% mis vastab juurdekasvule keskkonna kandevõime piirile lähenedes. Ka hallhülge leviku ala ja mustri osas on hea keskkonnaseisund saavutatud, sest levik on ranniku ulatuses pidev ja suhteline arvukus asustatud mereosades suureneb kooskõlas asurkonna kasvuga Läänemeres.

Hallhüljeste leviku ja arvukuse kirjeldamine on komplitseeritum kui esmapilgul paistab. Tegemist on väga laialt rändava liigiga, kellel esinevad selgelt välja kujunenud toitumisalade, puhkealade ja sigimispiirkondade sesoonsed eelistused. Hüljeste loendus toimub aerofotografeerimise meetodit kasutades. Kõiki seirealasid kontrollitakse 2-3 korda. Seiret viiakse läbi vastavalt HELCOM MAMA soovitudele. Eestis teostab seiret MTÜ Pro Mare (Ivar Jüssi). Seire sagedus/ periood – kord aastas, kevadel. Hallhüljeste karvavahetuse aegne loendus toimub rahvusvaheliselt kokkulepitud ajavahemiku jooksul, 23. mai – 5. juunini. Hallhülge seire toimub püsiseirealadel: Põhja-Uhtju, Vahekari, Krassgrund, Hari kurk, Klaasirahu, Raudrahu, Laevarahu, Allirahu, Innarahu, Kerju. Antud seire puhul on tegemist miinimum arvuga (vähem ei saa olla, rohkem võib olla).

HALLHÜLJESTE ARVUKUSE TÕUSUGA KAASNEVAD PROBLEEMID KALANDUSELE

1. Hallhüljeste arvukus kaaspüügina on viimastel aastatel järjest suurenenud, püügivahendi nõudmisel reaalne oht kaluri elule. Hallhülged kaaspüügina ka traalidel.
2. Riik ei ole õigel ajal suutnud rakendada hallhülge arvukuse kontrolli all hoidmiseks reaalselt toimivaid meetmeid (aastas on Eestis lubatud küttida ca 50 isendit, kellest maksimaalselt kütitakse ca 20 isendit). Selline meetod ei võimalda reaalselt hallhülge populatsiooni arvukust kontrolli all hoida. (Näiteks lõuna Saaremaa rannas sünnib heal aastal ca 3500 hülgepoega, kellest küll paljud täisikka ei jõua aga kui kütitakse ka 50 isendit aastas, siis ei oma see populatsiooni arvukuse osas mingit mõju). Samuti puudub kaluril/ jahimehel igasugune motivatsioon hallhülge küttimiseks, kuna tulu see ei too.
3. Hüljeste tegelikud kaaspüügiandmed ei ole tõesed kuna kalurid ei anna igakordselt kaaspüügi kohta infot (põhjenduseks toodi see, et uue püügipäeviku lehe lahtrid on liiga

väikesed ega võimalda kirjutamist. Samuti kardetakse seda kui hülgeid liiga palju püünistes hukkub, keelustatakse kutseline kalapüük üldse).

4. Kalurite hinnangul on seoses hüljeste arvukuse tõusuga piirkonnas katastroofiliselt vähenenud kalade arvukus (hüljeste mõju Eesti kalavarule ja kalandusele on praktiliselt uurimata aga Soome ja Rootsi kogemusele tuginedes võib arvata, et mõju kalavarudele on negatiivne).

5. Hülgekahjud püünistele ja kalasaagile – kompensatsioonimehhanismid Eestis praktiliselt puuduvad või on kompensatsiooni taotlemine ülebürokratiseeritud ja ei kata tegelikke kulusid. M. Jüssi hinnangul ründavad püüniseid valdavalt nõrgemad isendid, kes ei suuda ise teekonda toitumiskohta ette võtta. Samuti võivad rünnata püüniseid noored isendid ja kui sellised noored on „hõlptulu” maitse suhu saanud, siis ei pruugi nad enam iseseisvalt kala jahtida vaid jäävadki ainult kaluri püünistele lootma. Kaluri seisukohast on tegemist lootusetu olukorraga, sest kui hüljeste arvukus ei vähene puudub igasugune võimalus rannakalanduse jätkusuutlikuks arenemiseks piirkonnas.

6. Hülgekindlamad püünised ja hülgepeletid ei toimi. Samal seisukohal olid ka kalateadlased (M. Vetemaa), kelle hinnangul ei ole hülgepeletitel püsivat mõju ja investeeringud peletite soetusele osutuksid kaluri jaoks liiga suureks ja tagasi ennast ei teeniks. Ka hülgeuurija ja merebioloogi M. Jüssi hinnangul on hülgepeletite mõju ajutine ja lühiajaline (väidetavalt sünnib 20 % hüljestest ka kurdina).

7. Hetkel on hallhülge ja kaluri vaheline konflikt Saaremaa rannikumeres muutunud nii terevaks, et selle lahendamiseks on vaja viivitamatult meetmeid rakendada. Suurim probleem on see, et võimalikud meetmed hüljeste arvukuse vähendamiseks on väga pikaajalised ja aega enam ei ole. Samuti ei saa lootma jääda sellele, et ilmastikutingimused Saaremaa rannikumeres muutuvad hallhülgele niivõrd ebasobivaks, et asurkonnad lahkuvad piirkonnast mujale. Hallhüljes ei ole nii keskkonnatundlik kui viiherhüljes.

VÕIMALIKUD LAHENDUSED TEKKINUD OLUKORRA LEEVENDAMISEKS

1. Hülgeküttimisega seonduva seadusandliku regulatsiooni ümbertöötamine vastavalt Soome ja Rootsi eeskujule.

2. Hülgeküttimise kvoodi ja hüvitise suurendamine. Kalurid soovivad taas kasutusele võtta ka vabas vees püüdmiseks hülgevõrgu. Laskmine – et kasu oleks tuleb teha seda korraga ja palju. Nt 5000 puhul peaks/ võiks alles jääda 500. Kuidas seda normaalsel (humaansel) viisil saavutada?

Tänane probleem – laskmislimiit on olemas, aga ei lasta, sest seal, kus on hülgeid ei tohi lasta. Kui seda piiranguala vähendada ja laskmise limiiti tõsta, siis kas sellest oleks kasu?

Hüljeste laskmise kompensatsioon – kust raha tuleb, kui pikaajaline see protsess oleks, kas on humaanne, mida lastud loomadega tehakse jne?

Hülgekindlamad püünised – kas on kasu? Mis on kaitse võrgupüügi puhul? Peletid on kallid ja nende tõhususes julgevad kahelda nii hülgeuurijad, kalateadlased kui kalurid ise.

3. Kalurite nn „kõneisiku” ametikoha loomine vastavates ministeeriumides. Probleem - isegi kui leitakse selline inimene, siis mis on see siht kuhu jõuda soovitakse ja kuidas ellu viiakse/ saavutatakse?
4. Püüniste kahju kompensatsiooni meede, täna on olemas, ei ole teada kui palju püüniste kahjustusi rahaliselt kompenseeritakse (kas terve võrk/ mõrd makstakse või ainult katkine osa?), aga seda kasutatakse vähe. Kui hüljeste arvukus tõuseb siis jääbki võrkude merre viimise töö ainult. Kas siis peale iga püüki minnakse kompensatsiooni küsima?
5. Riigi poolt keskmise palga maksmine kutselisele kalurile, kelle püügikohad jäävad hallhülge asurkondade tegevuspiirkonda. Kompensatsioon saamata jäänud tulu eest – nagu põllumeestel, aga kuidas seda teha?
6. Sarnaselt kohaliku kala väärimisele toetada EMKF meetmest ka hülge väärimist ja hülgesaaduste tootmist (hülgejahi traditsiooni ja kultuuripärandi elus hoidmine).